

Dâbbetü'l-Arz

Eyüp Bey: “Dâbbetü'l-Arz nedir? Ne zaman, nasıl ve niçin çıkar? Bu konudaki rivâyetler nelerdir?”

Dabbetü'l-arz kavramına girmeden evvel, teklif sırrını kavramamız gerekiyor. Teklif sırrı; teklifin ve kabulün, tamamen hür iradeye bağlı olarak yapılması esasıdır ve bütün hak dinlerde korunmuştur. Yani Cenâb-ı Hak dinini bütün insanlığa teklif eder. Bunun için peygamberlerini tebliğci olarak gönderir. Peygamberler delil ve burhan gösterirler, dinin hakkaniyetini ve doğruluğunu ispat ederler, fakat kabulü, imanı ve teslimi insanların kendi iradelerine bırakırlar. İnsanlığa dini kabul hususunda icbar ve zor kullanmazlar. Çünkü esas olan içten kabuldür, hasbî imandır, samimiyetle teslimiyettir. Bir takım kehanetlere dayalı bir teslimiyet, makbul ve muteber değildir. Dolayısıyla dabbetü'l-arzı teklif sırrına zarar verecek bir boyutta ve biçimde beklemek gerçeklerle örtüşmez.

Bedüzzaman Saîd Nursî Hazretlerinin de ifade ettiği gibi, gelecekle ilgili haberler müteşâbih, örtülü, kapalı, yoruma açık ve doğru yorumlamaya muhtaç bir üslûp içinde bildirilmiştir. Çünkü bunlar nihayet nazarî meselelerdir, tamamen teferruatır, alabildiğine detaydır. Böyle teferruat meseleler apaçık cümlelerle bildirilmez; şayet bildirilmişse, bildirildiği gibi çıkacağı beklenmez. O açık ifadelerin, bir takım gaybî haberleri insanların zihinlerine yaklaştırmak için birer temsil ve teşbih olmak üzere söylendiği düşünülür ve teklif sırrına uygun biçimde tevil edilir. Hakikatı ise Allah'ın ilmine ve iradesine bırakılır. İlmin ve realitelerin izzeti bunu gerektirir.¹

Bir defa Kur'ân, yeryüzünün yürüyen bütün canlılarına “dâbbe” diyor. Kanaatimizce, önce şu dâbbe kelimesinin gizeminden ve esrarından bir kurtulmamız lâzım.

İşte örnekler:

Allah'ın gökten indirip yeryüzünü ölümünden sonra dirilttiği suda, her türlü dâbbeyi (canlıyı) yeryüzünde yaymasında, rüzgârları ve yerle gök arasında emre amade duran bulutları döndürmesinde, düşünen kimseler için (Allah'ın kudretini gösteren) deliller vardır.”²

“Yerde yürüyen dâbbeler (canlılar) ve kanatlarıyla uçan kuşlardan ne varsa, hepsi ancak sizin emsaliniz topluluklardır (türlerdir).”³

“Yeryüzünde yaşayan hiçbir dâbbe yoktur ki, rızkı Allah'a ait olmasın!”⁴

“Hiçbir dâbbe yoktur ki Allah ona el koymamış olsun!”5

“Göklerde ve yerde dâbbe (canlı) ve melek adına ne varsa hepsi büyüklük taslamaksızın Allah’a secde ederler.” (Dikkat: Secde âyetidir)6

“Allah insanları haksızlıklarından ötürü yakalayacak olsaydı, yeryüzünde tek bir dâbbe bırakmazdı. Fakat onları belirli bir süreye kadar erteler. Süreleri dolunca onu ne bir saat geciktirebilirler, ne de öne alabilirler.”7

“Nice dâbbeler vardır ki, rızklarını kendileri elde edemezler. Onların da, sizin de rızklarınızı Allah verir. Allah işitir ve bilir.”8

“Allah gökleri gördüğünüz gibi direksiz yaratmış, sizi sarsmasın diye yere de ulu dağlar koymuş ve orada her türlü dâbbeyi (canlıyı) yaymıştır. Gökten su indirip orada bitkileri çifti çift (erkekli dişili) faydalı bir biçimde yarattık.”9

“Gökleri, yeri ve o ikisinde yaydığı her bir dâbbeyi yaratması Allah’ın varlığının delillerindendir. O dileyince bunları bir araya toplamaya da kadirdir.”10

“Ey insanlar! Sizin yaratılmanızda ve her bir dâbbenin yeryüzünde yayılmasında kesin olarak inanan kimseler için ibretler vardır.”11

Biz bu örnekleri, Kur’ân’ın canlılar için çok sık kullandığı “dâbbe” kelimesinin esrarından kurtularak, sağlıklı düşünmemize daha çok yarayacağını düşünerek verdik.

Kur’ân’da iki âyette “dâbbetü’l-arz” kavramı geçer. Bunlardan birincisinde, hak karşısında kör, inatçı ve inkârcı olan insanların başlarına Allah’ın vaadi geldiği zaman yerden çıkarılacak dâbbetü’l-arzın, onlara, Allah’ı inkârlarının büyük bir dalâlet ve felâket olduğunu söyleyeceğini haber vermekte; diğerinde ise, Hazret-i Süleyman’ın (as) asasını yiyip çürüten dâbbetü’l-arzın, böylece cinlerin gaybı bilmediklerini ortaya çıkardığını bildirmektedir.

Söz konusu âyetler şunlardır:

1- “O kavl (=söz) (kıyamet) başlarına geldiği zaman, onlara arzdan bir dâbbe çıkarırız da, bu onlara insanların âyetlerimize kesin olarak iman etmemiş olduklarını söyler.”12

2- “Süleyman’ın ölümüne hükmettiğimiz zaman, onun ölümünü cinlere ancak değneği yiyen dâbbetü’l-arz gösterdi. O, yere yıkılınca ortaya çıktı ki, şayet cinler gaybı bilmiş olsaydılar küçük düşüren bir azap içinde kalmazlardı.”13

Bu âyetlerin ilkinde, Allah'ın vaadi geldiğinde; Allah'ın, “konuşan bir yeryüzü mahlûku” meydana çıkaracağı ve bu yeryüzü mahlûkunun insanlara ibret dersi vereceği bildirilir. Sonraki âyet ise, kısmen ilk âyeti tefsir eder mahiyettedir. Şöyle ki; sonraki âyet, ilk âyette çıkacağı haber verilen bu yeryüzü mahlûkunun, Hazret-i Süleyman'ın (as) asasını yiyen ağaç kurduna yakın bir karakterde olacağına, kurtçuğu bu âyetin kavramı olan “dâbbetü'l-arz” tâbiri ile ifade etmek sûretiyle işaret eder.

Bilindiği gibi Hazret-i Süleyman (as) cinleri emrinde çalıştırıyordu. Asasına dayanmış olarak cinlere emir verdiği ve işlerini takip edip denetlediği bir sırada vefat etti ve uzun süre asasına dayalı vaziyette ayakta kaldı. Cinler Hazret-i Süleyman'ın (as) öldüğünü hiç anlamadılar. Ne zaman Hazret-i Süleyman'ın (as) asasını dâbbetü'l-arz denen kurtlar yedi, içini çürüttü; Hazret-i Süleyman'ı (as) taşıyamaz hale gelen asa kırıldı ve Hazret-i Süleyman (as) yere yığıldı; işte o zaman cinler Hazret-i Süleyman'ın (as) öldüğünü anladılar.

Âyet bunu cinlerin gaybı bilmediklerine delil olarak zikreder. Çünkü cinler eğer gaybı bilmiş olsalardı, yanı başlarında, âmirleri hükmünde olan bir Peygamberin öldüğünü, hiç olmazsa ölüm geldikten sonra olsun, anlayabileceklerdi. Ama kurtlar asayı yiyip, Hazret-i Süleyman'ı (as) devirene kadar bunu bilmediler. Demek cinler gaybı bilmek bir yana, vakıaların görünen yüzünü bile kavramaktan çoğu zaman acizdirler.

Süleyman (as) âyetinde geçen dâbbenin ağaç kurtları cinsinden, yani bildiğimiz odunun içini kemiren kurtçuklar, bitler ve mikroorganizmalar nevinden olduğu âyetin sarahatinden, yani açık mânâsından ve genel çerçevesinden anlaşılmaktadır. Bu âyette ancak, önceki âyette geçen dâbbenin keyfiyeti hakkında bir ipucu aranabilir. Çünkü birçok âyetinde bilinen dünya canlılarını “izafetsiz” dâbbe olarak adlandıran Kur'ân'ın, yalnız bu iki âyette dâbbeyi arza izafe etmesinden ve bu izafede birinci dâbbenin asanın içini yiyen bir mikroorganizma türü olmasından; diğer âyette çıkacağı haber verilen ve yine arza izafe edilen dâbbenin de cüsse itibarıyla “mikroorganizma” cinsinden olacağı yönünde bir işaret ve ipucu yakalamak mümkün gözüküyor. Nitekim Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin tevili, dâbbetü'l-arzın bir “mikroorganizma cinsi” olabileceği üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Bu âyette, bir takım bilinmeyenler vardır:

1- Âyette, Allah'ın tahakkuk edeceğini vaad ettiği “Kavl=söz” nedir?

2- Arzdan çıkacağı haber verilen dâbbenin keyfiyeti ve niteliği nedir? Nasıl bir

dâbbedir?

3- Dâbbenin konuşmasının keyfiyeti nedir? Dâbbe nasıl, kimlerle ve ne konuşacaktır?

Şimdi bu sorulara sırayla cevap arayalım:

1- Âyet, “O kavl (=söz) başlarına geldiği zaman”¹⁴ cümlesiyle başlar. Bu Allah sözünün, insanlığın tümüyle bozulup aleyhlerinde hükmün hak olduğu vakti veya “kıyamet saatini” kastettiğinde şüphe yoktur. Nitekim Peygamber Efendimiz (asm) dâbbetü’l-arzı bir kıyamet alâmeti olarak haber verir.¹⁵ Buyurur ki: “Çıkacak olan kıyamet alâmetlerinden ilki, güneşin batıdan doğması ile bir kuşluk vakti insanlara karşı dâbbenin zuhurudur. Bu iki alâmetten biri diğerinden önce vaki olur. Diğeri de onun izi üzerine, hemen akabinde meydana gelir.”¹⁶

2- Dâbbetü’l-arzın keyfiyetine gelince; işte bütün merakları üzerinde toplayan ve çokça tartışılan mesele budur. Bu nasıl bir hayvandır? Niteliği ve keyfiyeti nedir?

Dâbbetü’l-arz benzeri tecellilerin insanlık tarihinde daha önce de meydana geldiğine dikkat çeken Bedüzzaman Saîd Nursî Hazretleri, Firavun kavmine musallat olan çekirge âfâtının veya kuvvetli bir orduyla Kâbe’yi yıkmak için yollara düşen Ebrehe ordusuna musallat olan ve bir anda koca orduyu yerle bir eden eabil kuşlarının buna misâl teşkil ettiğini kaydeder. Saîd Nursî bu canlı ve tarihî misâlleri hatırlatarak; insanların bozulmaları, her tarafta fitne ve fesadın kol gezmesi, anarşistliğin, dinsizliğin, küfür ve küfranın dünyaya tamamen hâkim olması, deccal fitnesiyle insanların bilerek, severek ve isteyerek isyana ve tuğyana girmeleri, baştan çıkmaları ve beşerin tüm bu olumsuz başkaldırılarına rağmen emr-i bi’l-maruf ve nehy-i ani’l-münker denilen kötülüklerden sakındırma ve iyiliklere ve hayra yönlendirme çalışmalarının yapılmaması veya tamamen zaafa uğratılması üzerine, bu defa da dâbbetü’l-arzın, şer ve şirretlik içinde yüzen insanlığın ortak korkusu olarak başlarına musallat edileceğini ve şerli insanları perişan edeceğini bildirir.

Saîd Nursî’ye göre o dâbbe, tek bir şahıs değil, bir tür ve cinstir. Çünkü bir tek şahıs ne kadar büyük de olsa, her tarafta herkese yetişmez. Oysa bu dâbbe bütün fitne ve fesat ehlini perişan edecektir. Demek bu, dehşetli bir hayvan türü olacaktır. Buradan, Hazret-i Süleyman’ın (as) asasını kemiren kurtçuktan bahseden âyete intikal eden Bedüzzaman Hazretleri, bu âyetin işaretiyle bir nev’î kurtçuklara benzeyen mikroplar, virüsler ve mikroorganizmalar cinsinden olacak o hayvanın, yani dâbbetü’l-arzın, insanların kemiklerini ağaçlar gibi kemireceğini ve vücutlarında dişlerinden tırnaklarına kadar yerleşeceğini haber verir.

3- Âyette söz konusu dâbbenin “konuşacağını” bildirilmesi, dikkatleri üzerine çeken

bir diğer husustur. Bedüzzaman'a göre bu konuşma, daha çok mesaj ağırlıklı bir konuşmadır, yani bu konuşmada söz dili değil, hâl dili kastedilmiştir. Yani bu hayvan çıkışıyla ve korkunç tahribatıyla zaten konuşmuş olacaktır. Hayvanın konuşma dili, mü'minlerin iman bereketiyle ve sefâhetlerden sakınmaları neticesinde bu dehşetli hayvandan kurtulmalarıdır. Yani fesatçıları perişan eden bu hayvan, mü'minlere zarar vermemekle hal diliyle konuşmuş olacak; Allah'ın âyetlerine inanmamalarının başlarına bu müessif olayın gelmesine yol açtığını hal diliyle bildirecektir. Doğrusunu Allah bilir.17

Dipnotlar:

- 1- Saîd Nursî, Şuâlar, s. 498
- 2-Bakara Sûresi, 2/164
- 3- En'âm Sûresi, 6/38
- 4-Hûd Sûresi, 11/6
- 5-Hûd Sûresi, 11/56
- 6- Nahl Sûresi, 16/49
- 7- Nahl Sûresi, 16/61; Kezâ bakınız: Fâtır Sûresi, 35/45
- 8- Ankebût Sûresi, 29/60
- 9- Lokman Sûresi, 31/10
- 10- Şûrâ Sûresi, 42/29
- 11- Câsiye Sûresi, 45/4
- 12- Neml Sûresi, 27/82
- 13- Sebe' Sûresi, 34/14
- 14- Neml Sûresi, 27/82
- 15- Müslim, İmân, 249; Müslim, Fiten, 39
- 16- Müslim, Fiten, 118
- 17- Said Nursî, Şuâlar, s. 511